

SCI-CONF.COM.UA

GLOBAL TRENDS IN SCIENCE AND EDUCATION

**PROCEEDINGS OF I INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
FEBRUARY 10-12, 2025**

**KYIV
2025**

GLOBAL TRENDS IN SCIENCE AND EDUCATION

Proceedings of I International Scientific and Practical Conference

Kyiv, Ukraine

10-12 February 2025

Kyiv, Ukraine

2025

UDC 001.1

The 1st International scientific and practical conference “Global trends in science and education” (February 10-12, 2025) SPC “Sci-conf.com.ua”, Kyiv, Ukraine. 2025. 1059 p.

ISBN 978-966-8219-82-5

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Global trends in science and education. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Kyiv, Ukraine. 2025. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-global-trends-in-science-and-education-10-12-02-2025-kiyiv-ukrayina-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: kyiv@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2025 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

РОЛЬ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ КАРДІОХІРУРГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Парамонова Дарія Германівна,

Студент

Садовнича Олена Володимирівна,

к.філол.н, старший викладач

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

м. Київ, Україна

Вступ. Латинська мова – це важливий та донині актуальний інструмент в професійній діяльності медичних працівників. Разом із давньогрецькою мовою вона залишається універсальним засобом утворення міжнародної термінології й номенклатури в умовах швидкого розвитку медицини. Латинська мова сформувала міцну основу багатьох термінів, що безсумнівно допомагає при комунікації з колегами, в тому числі іноземними, коли вимагається критична точність та однозначність при передачі будь-якої інформації.

Медична латинська термінологія є результатом багатовікової еволюції, яка бере свій початок ще з часів Античності та Середньовіччя. Завдяки перекладу та узагальненню медичних трактатів ця мова стала основною для тогочасних лікарів, що допомогло об'єднати медичну спільноту й ефективно обмінюватися отриманими знаннями знаходячись в різних частинах світу. Ці зміни безпосередньо сприяло подальшому розвитку науки.

Варто також згадати про існування суперечливих поглядів щодо перспективності застосування латинської мови, згідно з якими вважається, що англійська перейняла на себе провідну роль у медичній галузі. Хоча з іншого боку не варто забувати, що латинська і грецька пережили вплив арабської, французької та німецької мов, і навіть через століття активно застосовується та вважається «мовою медицини». Тому є ймовірність, що в майбутньому англійський тиск стане лише ще одним проміжним етапом у глобалізації медичної термінології, а латина продовжить свою роль як міжнародний стандарт.

На сьогодні латинська мова залишається головним джерелом для утворення і поповнення наукового словника, особливо у складних та вузькоспеціалізованих галузях, таких як кардіохірургія, оскільки йде активний процес термінотворення та з'являється потреба у стандартизованих термінах, щоб забезпечити успішність проведення операції та уникнення будь-яких непорозумінь або двозначностей. Латина допомагає лікарям однаково зрозуміти специфіку та особливості застосуванні певних хірургічних технік, анатомічних структур навіть за умови різноманіття мов.

Ціль роботи. Дослідити роль латинської мови у формування медичної термінології, зокрема у галузі кардіохірургії. Проаналізувати її вплив на сучасну медичну практику. Надати основну класифікацію та виділити закономірності вживання та утворення термінів.

Матеріали та методи. На основі аналітичного пошуку виконано аналіз, який здійснювався шляхом огляду наукових статей з використанням баз даних PubMed, Google Scholar, ResearchGate та інші. Також було порівняно основні джерела медичної термінології з використанням словників, наукових робіт та посібників, за результатами яких визначили основні особливості та закономірності утворення латинських термінів (зміна коренів, додавання суфіксів, префіксів тощо) та класифікували їх за певними категоріями.

Результати та обговорення. За результатами нашого дослідження можна зробити припущення, що латинська мова залишається досить структурованою. Використання словотворчих елементів забезпечує логічність та точність, а їх зміна може понести за собою зміну лексичного значення терміну.

Усю латинську термінологію можна умовно поділити на три групи, які тісно взаємопов'язані між собою:

1. *Анатомо-гістологічна термінологія.* Перелік систематизованих термінів, що охоплюють поняття про походження, розвиток, форму і будову організму людини, а також використовуються для опису розташування частин тіла і різних утворень в організмі. Є основою для вивчення інших медичних дисциплін. В цій категорії латинські терміни переважають над тими, що мають

грецьке походження.

2. *Клінічна термінологія.* Терміни, які називають хвороби, симптоми, синдроми, операції, діагностичні та лікувальні методи із різних спеціальностей, наприклад терапія, акушерство та гінекологія, хірургія, анестезіологія та інші. Також ця група може містити назви медичних приладів або інструментів, що застосовуються для обстеження пацієнтів. Утворюються шляхом сполучення префіксів, коренів та суфіксів переважно давньогрецької етимології.

3. *Фармацевтична термінологія.* Використовується для написання лікарських засобів, в яких традиційно використовується латинська мова. Також застосовується при найменуванні хімічних елементів, сполук та фармацевтичних термінів.

У нашій роботі ми вважаємо доцільним проаналізувати анатомічну та клінічну термінологію, класифікуючи їх за кількома критеріями.

Анатомічна термінологія серцево-судинної системи складається з різних структур, які можна класифікувати за їх *функціональним значенням*: власне серце (**cor**, cordis n) як центральний орган кровообігу забезпечує неперервний рух крові по судинах.

Складається з чотирьох порожнин – передсердь (**atrium**, і n dextrum et sinistrum), які приймають кров та шлуночки (**ventriculus**, і m, вирізняють dexter et sinister – правий та лівий), що здійснюють помпову функцію та викачуючи кров далі по системі кровообігу; клапани (**valvula**, ae f) розташовуються між камерами, запобігаючи зворотному руху крові, наприклад, *valvula venae cavae inferior*, *valvula sinus coronarii*, *valvula tricuspidalis* та інші; серцеві оболонки виконують захисну функцію, мають характерний корінь при написанні латиною **-cardium**, наприклад, *pericardium*, *myocardium*, *endocardium*; кровоносні судини, по яких відбувається рух крові від серця артеріями (**arteria**, ae f) та до вен (**vena**, ae f); перегородки серця (**septum**, і n) запобігають змішанню насиченої та ненасиченої киснем крові, *septum atrioventriculare*, *septum interatriale*.

У клінічній термінології варто проаналізувати утворення патологічних

термінів та назв операційних втручань, які використовуються в процесі лікування.

Латинська *патологічна термінологія* серцево-судинної системи має характерну морфологічну будову, яка допомагає правильно інтерпретувати значення термінів захворювання або анормальних станів серця та судин. Кожне слово та словосполучення складається зі специфічних терміноелементів, а саме з префіксів, коренів та суфіксів, які мають фіксоване значення.

Аналіз будови цих термінів вказує на їх чітке підпорядкування певним закономірностям, зокрема, вживання кореня **cardi-** (від грец. καρδία – серце) вказує на зв'язок терміну з серцем, наприклад, шляхом додаванням до наведеного кореня кінцевого терміноелемента I відміни – **algia** (грец. ἄλγος, від algos – біль + -ia), що означає «болючість» в результаті утвориться термін **cardialgia**, ае f – кардіалгія, або біль у серці.

При позначенні запальних процесів заведено використовувати поширений суфікс **-itis** (лат. -itis, itidis f., грец. -ίτις, від ἴτις – запалення), таким чином формуються терміни як **endocarditis** (грец. ἔνδον – endon – «всередині» + καρδία – kardia – «серце» + -itis – «запалення») – запалення внутрішньої оболонки серця; **myocarditis** (грец. μῦς – mys – «м'яз» + καρδία – kardia – «серце» + -itis – «запалення») – міокардит, або запалення серцевого м'яза; **pericarditis** (грец. περί – peri – «навколо» + καρδία – kardia – «серце» + -itis – «запалення») – перикардит; запалення навколосерцевої сумки; **pancarditis** (грец. πᾶν – pan – «весь» + καρδία – kardia – «серце» + -itis – «запалення») – запалення всіх шарів серця.

Також існують терміни, які вказують на дегенеративні захворювання серця, а саме **cardiosclerosis** (карδία – серце, σκλήρωσις – хворобливе ущільнення і затвердіння тканин чи органів) – кардіосклероз, ураження м'яза серця у результаті атеросклерозу венозних артерій, **myocardiodystrophia** (μῦς-mys – «м'яз», καρδία – серце, δυσ- – «порушення», розлад, і τροφή-«живлення», харчування) – міокардіодистрофія, або дистрофічне ураження серцевого м'яза, пов'язане з порушенням обміну речовин.

Окрему групу утворюють терміни, що пов'язані з порушенням серцевого ритму, серед яких **tachycardia** (ταχύς- швидкий, частий; καρдіα – серце) - тахікардія, підвищена частота серцевих скорочень, **bradycardia** (βραδύς-повільний; καρдіα – серце) – сповільнення ритму серця, **embryocardia** (ἔμβρυον- ембріон, зародок; καρдіα – серце) – маятниковий ритм серця, сполучаючись з тахікардією нагадує тони серця плода, звідси отримало свою назву.

Для позначення хірургічних операцій часто використовуються такі терміноелементи давньогрецького походження як -ectomy (грец. ἐκ- - з + τέμνω – різати), -lysis (грец. λύω – розв'язувати, руйнувати), -rexia (грец. Πήγνυμι-закріплювати), -rrhaphia (грец. ῥάπτω – зашивати), -stomia (грец. στόμα – рот, отвір), -tomy (грец. τέμνω – різати), -tripsia (грец. τρίβω – терти, подрібнювати), хоча також можуть застосовуватися за допомогою латинських термінів *operatio, onis f, amputatio, onis f, resectio, onis f, implantatio, onis f* та інші. Як приклад наведемо терміни **cardiotomy**, ae f (cardio – серце; -tomy – розтин) - кардіотомія; оперативний розтин серця; **pericardiotomy** (peri-навколо; cardio –серце ; -tomy - розтин) – перикардіотомія, хірургічна операція, що полягає в розтині або пункції порожнини перикарда; **pericardiocentesis** (peri – навколо; cardio –серце; -centesis -прокол, пункція) - медична маніпуляція, що застосовується для видалення рідини з діагностичною або лікувальною метою з перикардіальної порожнини; **cardiorrhaphia** (cardio - ; -rrhaphia - зшивання) - зшивання серця.

Висновки.

Латинська мова безсумнівно залишається актуальним помічником у медичній галузі. Вона активно бере участь в сучасному термінотворенні. Ми дійшли висновку, що при чіткому розумінні морфологічної структури та значень терміноелементів, що описують патологічні стани серцево-судинної системи, хірургічні втручання та їх мету, визначення, утворення та переклад медичних термінів не складе труднощів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. В. Г. Черкасов, І. І. Бобрик, Ю. Й. Гумінський, О. І. Ковальчук. ; за ред. В.Г. Черкасова. Міжнародна анатомічна термінологія(латинські, українські, російські та англійські еквіваленти). Вінниця: Нова Книга, 2010.-392 с.
2. Л. Ю. Смольська, П. А. Содомора, Д. Г. Шега та ін. ; за ред. Л. Ю. Смольської. – 4-е вид. - Латинська мова та основи медичної термінології. Київ: ВСВ ‘Медицина’, 2019. – 472 с.
3. О. В. Рудик, М. І. Гуцол. Клінічна термінологія. Словотвір. Івано-Франківськ, 2020. – 348 с.
4. Mareckova E., Simon F., Cervený L. Latin as the language of medical terminology: some remarks on its role and prospects [Електронний ресурс]. – Режим доступу:URL:https://www.researchgate.net/publication/10913254_Latin_as_the_language_of_medical_terminology_Some_remarks_on_its_role_and_prospects (дата звернення: 20.01.2025).
5. Латинська мова та основи медичної термінології : навч. посіб. для студ. I курсу мед. ф-тів / [Уклад. : А. К. Куліченко, Ю. С. Скрипник, І. О. Хітрова]. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2015. – 275 с.
6. Дерев'янченко Н. В., Литовська О. В. Латинська мова та медична термінологія: навчальний посібник (для студентів вищих мед. навч. закладів) / Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2017. – 172 с.
7. Латинська мова та медична термінологія. Ч. II : Клінічна термінологія: практикум для самоост.роб. студ. I курсу мед. ф-тів / авт.- уклад. А.В. Олексієнко, Ю.С. Скрипник. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2019. – 89 с.